

Textos, fotos i croquis, Josep M Masagué Torné

BIBLIOGRAFIA

- ANGLADA, Manel, PLADEVALL, Antoni, 1991. *Sant Julià del Montseny*, dins, *Catalunya romànica*, vol. XVIII, *vallès occidental, vallès oriental*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, pp. 388-389.
- GALIMANY, Manel, RECARENS, Josep, ADELL, J-A, 1991. *Sant Salvador de Breda*, dins, *Catalunya romànica*, vol. V, *el gironès, la selva, el pla de l'estany*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, pp. 274-282.
- GALIMANY, Manel, RECARENS, Josep, 1991. *Santa Maria de Breda*, dins, *Catalunya romànica*, vol. V, *el gironès, la selva, el pla de l'estany*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, pp. 286-287.
- MARQUÈS, Josep M^a, GARNATXE, Joan, 1991. *Monestir i esglésies de Breda*. Parroquia de Breda, Breda.
- MASAGUÉ I TORNÉ, Josep M, 2009. *Sant Julià de Montseny*, dins XXX *Ronda Vallesana, Poble de Montseny – Parc Natural del Montseny*. Unió Excursionista de Sabadell, Sabadell, pp. 61-76
- PEIRÍS I PUJOLAR, Núria, 1991. *Claustre de Sant Salvador de Breda*, dins, *Catalunya romànica*, vol. V, *el gironès, la selva, el pla de l'estany*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, pp. 285-286.
- VALL, Ramón, MASVIDAL, Agustí, 1983, *El romànic del Vallès*, ed. Ausa, Sabadell, p. 34.

Núm. 90

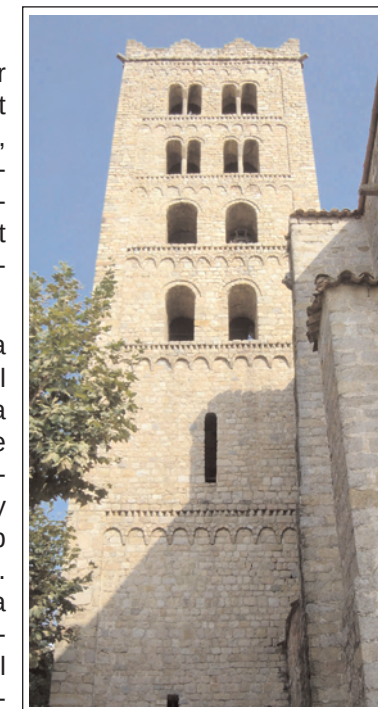
25 d'octubre de 2009

LA SELVA I EL VALLÈS ORIENTAL

SANT SALVADOR DE BREDÀ

L'església parroquial de sant Salvador de Breda formava part d'un conjunt monacal, del qual només queda aquesta, una ala del claustre del monestir i diverses estructures integrades dins les edificacions posteriors que són situades a la part de migdia i ponent, i que avui podem contemplar en el pati de l'abadia.

El monestir de sant Salvador de Breda fou fundat, sota la regla benedictina, pel vescomte Guerau de Cabrera i la seva muller Ermessenda, senyors del castell de Montsoriu del qual, Breda, n'era una possessió. L'acta de fundació es redactà l'any 1038 i descriu les propietats i drets amb els quals varen dotar el monestir. D'aquestes propietats la més important va ser la vila de Breda amb l'església parroquial de Santa Maria. Una vegada creat el monestir, la primera tasca que varen realitzar els monjos fou la construcció de l'església, sant Salvador, que va ser con-

BREDÀ. Campanar romànic de l'església parroquial de Sant Salvador

BREDA. Única galeria que resta de l'antic claustre de l'església de Sant Salvador. Està adossada a la façana de migdia.

sagrada l'any 1068. L'any 1098, era subjecte al monestir de sant Cugat del Vallès, segons es desprèn del document en què el papa Urbà II confirmava les propietats o possessions d'aquest monestir, sembla que aquesta subjecció va durar fins el segle XIII.

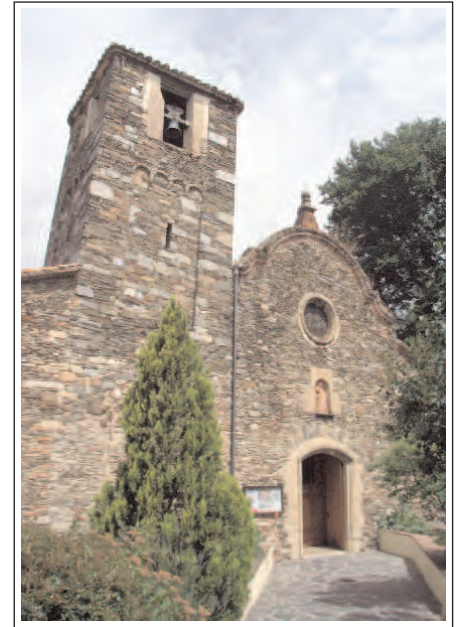
De l'estructura arquitectònica d'aquest monestir en coneixem ben poc, ja que en el transcurs del temps va sofrir moltes transformacions, primer per anar adaptant-lo a les diferents necessitats i modes de cada moment i, segon i definitives, per les que va provocar, a causa de l'exclaustració, i passar a mans de particulars .

El 1820, els monjos van haver d'abandonar el monestir i l'any següent fou posat en pública subhasta, excepte l'església que es va convertir en la parròquia del poble, tanmateix però el 1823, van poder tornar fins que amb la desamortització del 1835, el monestir va ser exclaustrat, a causa d'això tots els interiors van ser destrossats. També l'església va ser fortificada. Aquest és el moment en què van desaparèixer la biblioteca i l'arxiu del monestir. A partir dels anys 40, es va iniciar la venda a particulars dividit en parcel·les, però l'any 1846, l'església fou posada de nou al culte. L'ala de migdia del claustre, que havia estat paredada, es va vendre a un senyor de Blanes el qual se'l va endur allà. Aquesta era, segons sembla per les fotografies existents, la més antiga.

Durant la passada guerra civil l'església fou cremada dues vegades, la primera va ser durant l'any 1936 i la segona en el 1939, en la qual es va esfondrar la volta de mitja nau, de tota manera passada la guerra, el 1946, va ser restaurada i de nou posada al culte.

Del monestir de sant Salvador de Breda només ens queda de l'època romànica l'esvelta i imponent torre del campanar. És un prisma de planta

tipus llombard representada per un sòcol alt, lesenes cantoneres i un fris d'arcuacions cegues. El sòcol té l'alçada de la planta baixa, des del qual arranquen les lesenes cantoneres que arriben fins la coberta actual; el fris d'arcuacions se situa a l'alçada de la segona planta, el qual és format per un grup de quatre arcuacions que acaba, inferiorment, una estreta faixa horitzontal, que divideix el campanar en dos plafons enfondits, l'inferior és llis i perforat per les espitlleres de la planta primera i el superior que queda interceptat per la coberta actual i en el qual s'obren les actuals finestres i també, on s'hi obrien les medievals. Tot i que les obertures van ser totalment modificades encara és possible veure-hi suficients restes com per poder fer-nos una idea de les característiques generals que podien tenir les finestres medievals d'aquesta planta.

SANT JULIÀ DE MONTSENY. Façana i campanar.

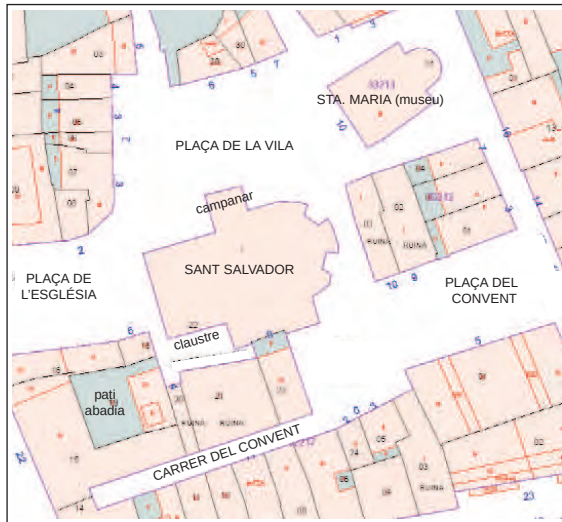
Els arcs de les arcuacions són fets amb petites dovelles, de pedra calcària molt clara que contrasta amb la pedra de llicorella del Montseny amb la qual s'ha construït la resta de la torre, i descansen sobre unes petites cartel·les triangulars del mateix material.

Aquest campanar és incomplet i, tant podria ser un campanar amb un sol nivell de finestres geminades, com el de Santa Maria de Barberà, com de dos o més nivells, encara que ens inclinem més aviat en la tipologia de dos nivells, donada l'alçada on s'inicia el primer, com el de Sant Feliu del Racó o el de Sant Esteve de Tavèrnoles i que tant podia acabar amb un fris d'arcuacions i una faixa sota la coberta com per la faixa i dues arcuacions que ressegueixen els arcs de les finestres formant una arquivolta, com a Barberà.

L'ornamentació d'aquest campanar ens porta a datar-lo com una obra realitzada a mitjan segle XI, que es va construir sobre unes estructures existents en planta baixa identificades per una arcada, al mur de migdia i una volta de canó, al de ponent amb els corresponents brancals o pilars i murs, de datació imprecisa, però, anteriors al segle XI, i que va ser modificat entre els segles XVIII i XIX, quan van caure o van ser desmuntades les finestres de la part alta.

ves, ens pot marcar un dels límits d'aquest espai. Les arcades descansen, mitjançant uns àbacs, en unes fines i esveltes columnes posades per parelles. Cada columna és coronada per un capitell amb ornamentació floral. Al costat del claustre i per un passatge cobert accedim al pati de l'abadia, aquest és un clàssic pati d'una residència gòtica amb l'escala d'accés a les zones habitades situades a la planta pis i rodejat per les zones de servei. Està molt desvirtuat per les transformacions que va sofrir en ser venuda, de forma fragmentada, l'abadia, tot i que, avui s'ha recuperat l'espai molt dignament.

La datació d'aquest conjunt va des de la segona meitat del segle XI, corresponent a la torre del campanar fins el final de l'època medieval, representat per les estructures del pati de l'abadia.

BREDA. Plànol del cadastre amb la situació de l'església de Santa Maria (museu Aragay i Ajuntament) i Sant Salvador l'església parroquial

En mig hi tenim la construcció de l'església iniciada a final del segle XIII i acabada a principi del XVI; el claustre que se situa com una construcció de la primera meitat del segle XIV, tot i que hi ha altres arcades, que van ser traslladades a principi del segle XX a Blanes, que són anteriors a les que hi ha "in situ". Les estructures del pati de l'abadia s'han de situar en els segles XV i XVI.

SANTA MARIA DE BREDA

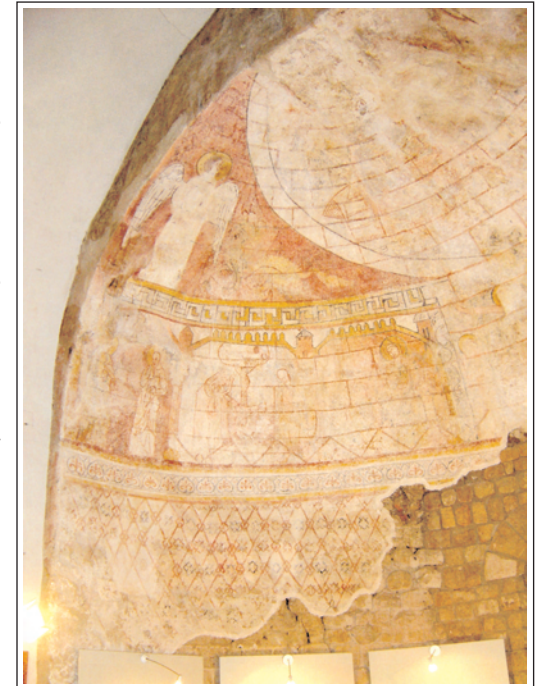
Santa maria era la seu de la parròquia mentre va funcionar el monestir, els espais i funcions eren clares i separades, tot i que, aquest n'era el propietari per donació dels vescomtes de Cabrera. Quan es va fundar el monestir l'església de santa Maria ja existia, sembla que es va fundar entre el segle IX i XI.

La proximitat dels dos temples, el de la parròquia i el del monestir, va generar molts conflictes al barrejar-se les funcions, les de la parròquia perquè li eren pròpies i les del monestir, que generalment

cobria aquestes funcions en una població petita.

De tota manera la desamortització va ser letal per aquest edifici, ja que en desaparèixer el monestir, el temple va passar a ser l'església parroquial i, en conseqüència, santa Maria va ser abandonat.

D'aquest edifici, molt transformat, ens ha quedat l'absis que és de forma semicircular amb volta de quart de cercle i un tros de nau amb una volta de canó seguit, un xic apuntada. L'absis té els murs construïts amb pedres de paredar, disposades en filades horitzontals força regulars. El parament exterior presenta una ornamentació llombarda representada per un fris d'arcuacions cegues que va d'un extrem a l'altre, flanquejat per dues faixes verticals que completen aquesta deco-

SANTA MARIA DE BREDA. Pintures al fresc que decoren l'interior de l'absis.

SANTA MARIA DE BREDA. Dues perspectives de l'absis d'aquesta església, convertida en museu.

ració. Al mig hi ha una finestra de doble biaix, reconstruïda en la restauració que es va fer l'any 1961.

Aquest absis és una obra de mitjà segle XI, moment de màxima esplendor del moviment llombard a Catalunya.

A la volta s'hi van descobrir unes pintures murals fetes al fresc, tot i que estan molt malmeses, és possible endevinar algunes escenes historiades a la meitat esquerra. Aquestes escenes es representen totes en la conca esfèrica i en la part cilíndrica només s'hi representa una decoració geomètrica amb línies creuades que formen rombes. Les escenes historiades ens mostren una part d'una màndorla, però no el personatge que hi podia haver a dins, que tant podia ser el pantocràtor com la verge Maria. Sota aquesta figura hi ha una franja horitzontal amb escenes que sembla que siguin sobre la nativitat. En el triangle que es forma entre la màndorla i la franja horitzontal hi podem veure clarament un àngel i al costat s'hi endevina una figura zoomorfa, potser el lleó?, que correspondrien a dues figures del tetramorf que casi sempre acompanya al pantocràtor.

Sobre aquestes pintures hi ha encara una altra capa que, tot tapant-les, representaven un carreuat amb el dibuix de les juntes.

SANT JULIÀ DE MONTSENY

Sant Julià de Montseny és un altre cas en el qual les necessitats d'espai o de prestigi van substituir el temple medieval existent per un altre més adaptat als gustos del moment, de tota manera, ha quedat el campanar de torre, tot i que mutilat en alçada, corresponent a l'edifici anterior.

SANT JULIÀ DE MONTSENY. Detall del campanar romànic.

Aquest campanar és de planta quadrada, del qual en queden tres plantes, la planta baixa és cega, la primera té tres finestres molt estretes, tipus sagetera, i la segona té una gran finestra, possiblement és el resultat d'haver modificat les finestres geminades del moment llombard, per tal de poder posar-hi les campanes.

Aquest campanar ens mostra exteriorment una ornamentació de

quadrada i sis pisos, dels quals, el primer o planta baixa, no té cap obertura, el segon, en té tres, centrades a cada una de les cares que donen a les orientacions de llevant, tramuntana i ponent. La planta tercera ja disposa de vuit finestres, dues per cara, amb arc de mig punt. La quarta repeteix la tercera, però, les finestres són un pèl més amples. Les plantes quinta i sexta tenen, també, vuit finestres, però, en aquest cas són finestres geminades formades cada una per dues arcades que convergeixen al centre sobre un capitell de forma trapezoïdal mensuliforme suportat per una fina columna de secció circular. Les finestres geminades es presenten, per l'interior del campanar, enfondides i inscrites dins una sola arcada d'arc de mig punt.

Aquest campanar presenta una ornamentació molt sobria, com és característic en l'estil que anomenem Llombard, constituïda per unes lesenes cantoneres que van del terra a la coberta, que s'uneixen, a l'alçada de cada planta, per una faixa horitzontal constituïda per fris de pedres disposades en dent de serra i acabada inferiorment per una filera d'arcuacions cegues. Les arcades de les finestres són resseguides per una petita arquivolta.

L'aparell és format per pedres de paredar toscament escairades i disposades en filades horitzontals, poc uniformes. Aquest aparell mostra zones amb les pedres rejuntades amb juntes ressaltades que fa pensar que en un moment determinat el campanar va tenir tot el parament exterior amb aquest tipus de revestiment.

L'altra element que també es pot adscriure dins el moviment romànic, encara que molt tardà, correspon a l'ala de tramuntana del que fou el claustre del monestir. D'aquest claustre en podem observar set arcades i una pilastra cantonera, la qual, amb moltes reser-

BREDA. Pati del que havia estat l'Abadia.